

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2018-04-30 Nr. 4D-2018/1-387
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018 m. kovo 22 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai pateikiant jam nepagrįstą atsakymą Nr. 2S-771.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. „Kreipiausi į Kalėjimo departamentą dėl įsakymo, kurio numerio nežinau, tačiau remiantis juo vitaminų ir maisto papildų galiu įsigyti iš mėnesiui skirto apsipirkimo limito. Toks Kalėjimų departamento įsakymas papildomai apsunkina nuteistojo padėtį“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] parduotuvėje vitaminai parduodami didesnėmis kainomis nei laisvėje, jiems netaikomos akcinės nuolaidos“;

2.3. „[...] esu priverstas pasirinkti, ar nusipirkti vitaminų ar vaistų, ar maisto produktų.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2018 m. kovo 27 d. raštu Nr. 4D-2018/1-387/3D-874 kreipėsi į KD, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2018 m. balandžio 19 d. Seimo kontrolierius gavo 2018 m. balandžio 19 d. KD raštą Nr. 1S-1427. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. 2018 m. vasario 28 d. Pareiškėjas kreipėsi į KD prašydamas „[...] sudaryti sąlygas perduoti iš laisvės artimiesiems man medikamentus bei vitaminus [...], leisti pirkti medikamentus bei maisto papildus už asmenines lėšas [...]“;

4.2. 2018 m. kovo 9 d. KD raštu Nr. 2S-771 atsakė Pareiškėjui į šios pažymos 4.1 punkte nurodytą prašymą; šiame rašte paaiškinama, jog: „Primename, kad pirmiau minėtame sąraše

[*Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtinausių reikmenų ir kitų daiktų baigtinis sąrašas, įtvirtintas Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų 2003 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 194, 18 priede*] maisto papildai yra įrašyti – jų galite įsigyti įstaigos parduotuvėje.“

5. Seimo kontrolierius 2018 m. kovo 27 d. raštu Nr. 4D-2018/1-387/3D-873 kreipėsi į Marijampolės pataisos namus (toliau vadinama ir – MPN), prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2018 m. balandžio 18 d. Seimo kontrolierius gavo 2018 m. balandžio 18 d. MPN raštą Nr. 9/07-4186. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

5.1. „[...] Marijampolės pataisos namuose esantys nuteistieji vitaminais / maisto papildais apsirūpina nuteistųjų parduotuvėje“;

5.2. „[...] Marijampolės pataisos namuose esančioje nuteistųjų parduotuvėje nuteistieji gali įsigyti tik tuos vitaminus / maisto papildus, kurie tuo metu yra minėtoje parduotuvėje, iš anksto asortimentas nėra sudarinėjamas“;

5.3. „[...] Marijampolės pataisos namuose esančioje nuteistųjų parduotuvėje vitaminų / maisto papildų kainos nebuvo lyginamos su laisvėje parduodamų analogiškų vitaminų ir maisto papildų kainomis, nes minėtos prekės nėra pirmo būtinumo prekės, taip pat šių prekių apyvarta nuteistųjų parduotuvėje labai maža“;

5.4. „Maisto papildus (vitaminus) nuteistieji, kaip ir visi laisvėje esantys asmenys, įsigyja iš savo asmeninių lėšų tik nuteistųjų parduotuvėje.“

6. 2018 m. kovo 23 d. Seimo kontrolierius gavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos raštą Nr. (1.39.E)7R-2057 (adresuotą ir KD), kuriame nurodoma:

„[...] visos medicininės paskirties prekės (įskaitant nereceptinius vaistus ir vaistinės prekes) pacientams yra skiriamos atsižvelgiant į pacientui nustatytus sveikatos sutrikimus [...], skirdamas vaistinės prekes, kurias pacientui leidžiama nusipirkti laisvės atėmimo vietoje veikiančioje parduotuvėje, gydytojas paprastai atsižvelgia į parduotuvės prekių asortimentą, tačiau tais atvejais, kai gydytojo paskirtų prekių parduotuvės asortimente nėra, bet jos būtinos pacientui, laisvės atėmimo vietos administracija privalo pasirūpinti, kad pacientui būtų sudarytos galimybės šias prekes įsigyti.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...].“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai,

susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...].“

9. Vaistinių preparatų ir medicinos prekių įsigijimo, laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinto 2012 m. balandžio 24 d. Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymu Nr. V-156 (toliau vadinama – Aprašas) (galiojęs nuo 2012 m. gegužės 4 d. iki 2017 m. gruodžio 13 d.):

9.1. *1 punktas* – „Vaistinių preparatų ir medicinos prekių įsigijimo, laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašas (toliau – aprašas) nustato *vaistų, vaistinių medžiagų* (toliau – vaistiniai preparatai) **ir medicinos prekių** įsigijimo, laikymo, išdavimo vartoti, įtraukimo į apskaitą ir nurašymo Kalėjų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pavaldžiose laisvės atėmimo vietų įstaigose (toliau – įstaigos) tvarką“;

9.2. *5 punktas* – „Aprašo nustatyta tvarka suimtiesiems ir nuteistiesiems gali būti leista gauti iš artimųjų, giminių ar kitų asmenų (toliau – laisvėje esantys asmenys) arba įsigyti už asmeninėse sąskaitose turimas lėšas gydančio gydytojo paskirtus ar rekomenduojamus vaistus ir medicinos prekes“;

9.3. *42 punktas* – „Suimtieji ir nuteistieji, pageidaujantys už asmeninėse sąskaitose turimas lėšas įsigyti ar iš laisvėje esančių asmenų gauti gydančio gydytojo paskirtus ar rekomenduojamus vaistus ir medicinos prekes, turi raštu kreiptis su prašymu įstaigoje nustatyta tvarka.“

10. Vaistinių preparatų įsigijimo, laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinto 2017 m. gruodžio 12 d. KD direktoriaus įsakymu Nr. V-538 (toliau vadinama – naujasis Aprašas) (įsigaliojęs 2017 m. gruodžio 13 d.):

1 punktas – „Vaistinių preparatų įsigijimo, laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato *vaistų ir vaistinių medžiagų* (toliau – vaistiniai preparatai) įsigijimo, laikymo, išdavimo vartoti, įtraukimo į apskaitą ir nurašymo Kalėjų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pavaldžiose laisvės atėmimo vietų įstaigose (toliau – įstaigos) tvarką.“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-143-2876/2011, nurodė:

„Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti *objektyviais* duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai [...].“

12. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir

laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas).“

Tyrimo išvados

13. Skunde nurodoma, kad KD pareigūnai pateikė Pareiškėjui galimai nepagrįstą atsakymą Nr. 2S-771, susijusį su vitaminų ir kitų maisto papildų įsigijimo tvarka.

14. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus KD, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs. Pažymėtina, kad LVAT, atskleisdamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje nurodė, jog laisvės atėmimo institucijų, t. y., ir KD, sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 7, 8, 11, 12 punktai).

15. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2018 m. vasario 28 d. Pareiškėjas kreipėsi į KD prašydamas „[...] sudaryti sąlygas perduoti iš laisvės artimesiems man medikamentus bei vitaminus [...], leisti pirkti medikamentus bei maisto papildus už asmenines lėšas [...]“.“

Pagal Aprašo (šios pažymos 9 punktas) nuostatas, įstaigos vadovas galėjo leisti suimtajam arba nuteistajam *iš laisvėje esančių asmenų* gauti arba už asmeninėse sąskaitose turimas lėšas įsigyti gydytojo paskirtus ar rekomenduojamus vaistus ir **vaistinės prekes (t. y., vitaminus ir kitus maisto papildus)**. Norėdami įgyvendinti šią galimybę, suimtieji / nuteistieji turėjo raštu kreiptis su prašymu įstaigoje nustatyta tvarka. Įsigaliojus naujam Aprašui (šios pažymos 10 punktas), t. y., 2017 m. gruodžio 13 d., minėtos galimybės suimtieji / nuteistieji neteko. Dėl šios priežasties nuo 2017 m. gruodžio 13 d. maisto papildus nuteistieji galėjo įsigyti tik pataisos įstaigos parduotuvėje. Tai 2018 m. kovo 9 d. KD raštu Nr. 2S-771 buvo paaiškinta Pareiškėjui, atsakant į 2018 m. vasario 28 d. prašymą.

Kadangi atsakydamas Pareiškėjui KD vadovavosi galiojančiu teisiniu reglamentavimu, daryti išvadą, kad 2018 m. kovo 9 d. raštas Nr. 2S-771 yra neteisėtas ir nepagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) bei teisės aktų normomis, nėra pagrindo.

16. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas yra nepagrįstas.

17. Atkreiptinas dėmesys, kad 2018 m. kovo 23 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija rašte nurodė: laisvės atėmimo vietos administracija privalo pasirūpinti, kad suimtiesiems / nuteistiesiems būtų sudarytos galimybės įsigyti gydytojo paskirtas vaistinės prekes, net jeigu jų nėra laisvės atėmimo vietos parduotuvėje (šios pažymos 6 punktas). Seimo kontrolieriui kelia susirūpinimą tai, kad MPN nėra paisoma šios Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pozicijos (šios pažymos 5 punktas).

Dėl šios priežasties KD direktoriui Robertui Krikštaponiui rekomenduotina imtis

priemonių, kad ateityje visose jam pavaldžiose įstaigose suimtiesiems / nuteistiesiems būtų sudarytos galimybės įsigyti gydytojo paskirtas vaistinės prekes, net jeigu jų nėra laisvės atėmimo vietos parduotuvėje.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai pateikiant jam nepagrįstą atsakymą Nr. 2S-771, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius KD direktoriui Robertui Krikštaponiui rekomenduoja imtis priemonių, kad ateityje visose KD pavaldžiose įstaigose suimtiesiems / nuteistiesiems būtų sudarytos galimybės įsigyti gydytojo paskirtas vaistinės prekes, net jeigu jų nėra laisvės atėmimo vietos parduotuvėje.

20. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas